

HISTORIA ECCLESIAE

Krecht Gyöngyvér*

Sepsiszentgyörgy

Diákelőadások a Székely Mikó Kollégiumban a 19. század végén és a 20. század elején

A Székely Mikó Kollégium a 19. század végén és a 20. század elején a különböző társadalmi, politikai, nyelvi és kulturális változásoknak köszönhetően biztosított kibontakozási teret az egyházi és világi események, illetve jeles személyiségek számára. Ez az oktatási intézmény a kollektív, a kulturális és a kommunikatív emlékezet¹ metszéspontjának tekinthető, s így lehetőséget biztosít a mai ember számára, hogy a történelmet a jelenben továbbélő múltként szemlélje.² A fennmaradt iskolai dokumentumok, írásos emlékek, vagyis az iskolai értesítők, amelyek a tanintézmény működésének fontos dokumentumai az alapítástól kezdődően, a tényszerű elbeszélések a jelenbe vezetnek át. A tanintézményben zajló magas szintű oktatói és nevelői munka mellett jelentős volt a diákok, a tanárok kulturális tevékenysége, és meghatározta a város közösségi, kulturális életének alakulását. A közösség tanintézményhez való viszonyulásában a Jan Assmann által kommunikatív emlékezetnek nevezett „emlékezetgyakorlatok”, „a szóbeli mnemotechnika (áthagyományozás)” a mérvadó, hiszen a folyamatos kulturális cselekedetek által a múlt még közvetlen és folyamatos kölcsönhatásban áll a jelennel.

A tanintézmény gazdag kulturális életét, annak a város és a környék közösségére tett hatását az iskolai értesítők, az önképzőkori és a

* Krecht Gyöngyvér (Sepsiszentgyörgy, 1966) a sepsiszentgyörgyi Székely Mikó Kollégium német szakos tanára, a tanintézmény tehetségpontjának kapcsolattartója, a kolozsvári Babeş-Bolyai Tudományegyetem bölcsészeti karán magyar–német szakon szerzett oklevelet. Debrecenben (1992), Bernben (1999) és Münchenben (2002) ösztöndíjasként vett részt szakmai képzéseken. Jelenleg a Marosvásárhelyi Művészeti Egyetem doktori hallgatója. Kutatási területe a Székely Mikó Kollégium kulturális élete, színjátszása, diákelőadásai a tanintézmény alapításától az 1970-es évekig.

¹ Assman, Jan: *A kulturális emlékezet*. Atheneum Kiadó, Budapest 1999, 36.

² Gyáni Gábor: *Identitás, emlékezés, lokalitás*. In: 2000 (Irodalmi és társadalmi havilap), 2008/6; ld. keteger.hu/2008/06/identitas-emlekezés-lokalitás/ (2017. márc. 3.).

tanári jegyzőkönyvek és a helyi újságok, a *Nemere* és a *Székely Nép* cikkei alapján lehet rekonstruálni. A dokumentumok alapján a Református Tanoda,³ később a Székely Mikó Kollégium diákjai dramatikus jellegű előadásokkal, tornaünnepélyekkel, zene- és énekkari bemutatókkal formálták a közönség ízlését, alakították a kisváros kulturális életét, és erősítették az identitástudatot.

Az iskola tanárai által szervezett ünnepélyek és a diákság részvételével előadott performatív cselekedetek témájuk szerint egyházi ünnepekhez, történelmi személyiségek, események évfordulójához, a magyar irodalom jeles képviselőihez, az iskola előjáróinak, mecénásainak és politikai tisztségeket betöltő személyiségek életében bekövetkező eseményekhez, a tanári székfoglalókhoz, az iskola életének kiemelkedő alkalmaihoz és a város kulturális életéhez fűződtek. A tanintézmény diákelőadásai különböztek a 16. századi iskolai színjátékoktól,⁴ de a mai drámapedagógia által használt drámajátéktól is.⁵ A diákelőadások tartalma az alkalmaktól, az eseményektől függött, és ennek alapján kísérlelhető meg csoportosításuk.

Ünnepélyek alkalmával meghatározó az együttlét célja, s ugyanakkor az ünnepek meghatározott bemutatási móddal rendelkeznek, „szilárd formák”⁶ alakulnak ki, amelyeket szokásoknak nevezünk, ez pedig bizonyos rendet teremt az ember életében. Az ünnep tehát közösséggel együtt eltöltött időintervallum lesz. A diákelőadások rituális jellege által létrejövő cselekvésekben a közösségi csoportok egyházi és világi formában nyilváníthatják ki az alkalmakhoz fűződő érzéseiket, tartalmuk által pedig kormeghatározó társadalmi, politikai, kulturális vonásaira tudunk következtetni.

Tanévnyitó, tanévzáró ünnepek

A 19. század második felében és a 20. század elején az ünnepek és az ünneplés szimbólumok, rítusok, mítoszok sorát teremtették meg. A szeptemberben lezajló tanévnyitó, a júniusban megszervezett tanévzáró ünnepeket az ember által létrehozott és a naptári időpontokhoz kapcsolt repetitív ünnepek-

³ 1858-ban egy háromosztályos elemi iskola kezdte el oktatói tevékenységét a református vártemplom mellett, 1859-ben pedig négyosztályos intézménnyé bővült, és ekkor vette fel a Református Tanoda nevet, amely 1876-ban a Székely Mikó Tanoda nevet használta a támogató gróf Mikó Imre tiszteletére, és ez 1892-ben emelkedett főgimnáziumi rangra.

⁴ Az iskolai színjátékok a reformáció képviselői a velői munka egyik hatásos eszközének tekintették. „Egységes tanrendet érvényesítettek, amelynek szerves része volt, a beszéd- és mozgáskultúra eszközeként, a közéleti szereplés gyakorlataként a minden évfolyam számára kötelezővé tett színjáték.” Kerényi Ferenc (szerk.) – Székely György (főszerk.): *Magyar színháztörténet*. I. kötet. 1790–1873. Akadémiai Kiadó, Budapest 1990, 21.

⁵ Gabnai szerint a drámajátékok feladata főként az „emberépités, a személyiségformálás, a kapcsolatfelvétel, a kapcsolattartás, a közlés megkönnyítése.” Gabnai Katalin: *Drámajátékok. bevezetés a drámapedagógiába*. Helikon Kiadó, Budapest 2008, 9.

⁶ Gadamer, Hans-Georg: A szép aktualitása. In: uő: *A szép aktualitása*. Szerk. Bonyhai Judit. Ford. Bonyhai Gábor, Hegyessy Mária, Loboczky Gábor, Orosz Magdolna, Poprády Judit. Atheneum-könyvek. T-Twins Kiadó, Budapest 1994, (11–84) 63.

geknek tekinthetjük. A helyi sajtó⁷ rendszeresen ismertette az ünnepélyes alkalmak időpontjait, olykor pedig a megnyitó teljes programját is. Ettől a rendszerességtől csak a háború kényszerűsége miatt tértek el.⁸ Az 1880-as tanév előtti iskolai értesítők nem tartalmaztak adatokat a tanévnyitókról, az iskola életéhez kapcsolódó ünnepi eseményekről, inkább a tanintézmény működéséhez kapcsolódó kimutatások voltak. Ezt a hiányt az 1870-es években napvilágot látott cikkek pótolták a sajtóban, amelyek az iskolai eseményekről számoltak be, és amelyek között a tanév végi ünnepélyes vizsgákról is olvashatunk. Ebből arra lehet következtetni, hogy az iskolában már a kezdetektől létező kulturális esemény a város közönségét szólította meg. A szülők és az érdeklődők részt vehettek a vizsgákon, és ezt az alkalmat az énekkar, később a tornászok előadásai tették ünnepélyessé számukra. A *Nemere* című újságban például a következő évszabó program jelent meg:

„A sepsi-szentgyörgyi ev. Ref. Tanoda 1873–4 tanévi nyári közvizsgái a következő sorozat szerint fognak megtartani: Június 20-án d.e. 8–11 vizsgáltatik a középtanoda 2-ik osztálya, 20-án d.e. 11–12 műénekkari előadás, d.u. 3–6 vizsgáltatik az elemi iskola 3-dik osztálya, 22-én d.e. 8–11 vizsgáltatik a középtanoda 1ső osztálya, 3–6 vizsgáltatik a 3-ik osztály, 23-án d.e. 8–11 vizsgáltatik az elemi iskola 4. osztálya, 3–6 a középtanoda 4. osztálya. Seps-Szentgyörgy, 1874 jún. 12-én

A tanoda igazgatósága.”⁹

A tanévnyitók évente ugyanazt a forgatókönyvet követték: a vallástanár imát, az igazgató beszédet mondott, a gyülekezet az iskola énekkarával elénekelte a XC. zsoltárt, olykor a himnuszt. Mindez a közösség- és az identitástudat erősítéséhez járult hozzá. Ezeknek az ünnepeknek egyik jellegzetessége az ismétlődés volt: ugyanazok a folyamatok, cselekedetek sora ismétlődött ugyanabban a naptári időpontban. Ezáltal ritualizálódik az esemény, rítusok alakulnak ki. Az ismétlődés folytonosságot teremt múlt és jelen között, ugyanazok a viselkedésminták kerülnek át egyik évről a másikra, ilyen módon az új diákok számára is lehetőség nyílt, hogy megtanulják ezeket. Az ünnepek résztvevői ugyanabban az időben ugyanazon a meghatározott helyen találták magukat, amely a korábbi években tartott ünnepeken megnyilvánult: az évszabó

⁷ A *Nemere* újság, amelyet Brassóban alapítottak 1871-ben, 1874-ben pedig Sepsiszentgyörgyre költözött; a *Székely Nemzet* 1883-tól jelent meg, és 1906-ban változtatta meg nevét *Székely Népre*.

⁸ Az 1914–1915-ös iskolai évet október 5-én nyitották meg rövid ünneppel. Ld. *A sepsi-szentgyörgyi Református Székely Mikó Kollégium ötvenhatodik évi értesítője. 1914–1915*. Szerkesztette Péter Mózes. Sepsiszentgyörgy 1915, 9. (A továbbiakban: *Értesítő* a tanév megjelölésével. Az hivatkozott értesítők teljes leírását ld. a *Felhasznált irodalom* cím alatt.) Az 1916–1917-es tanév megnyitóját 1917. február 20-án tartották, amely „csak tanárok és tanulók jelenlétében és a szokásos egyszerűséggel folyt le, jelentősége és bensősége révén bizonyára sokáig emlékezetes lesz mindazok előtt, kik azon részt vettek. A megjelentek talán soha nem énekeltek mélyebb érzéssel a *Te benned bízunk* és a *Himnusz* dalát.” Ld. *Értesítő 1916–1917*, 65.

⁹ *Nemere*, 1874. június 17.

időpontja júniusban, a helyszíne a vártemplom volt. A tanévnyitók az évek során újabb rítussal bővültek, a „státusemelkedés”¹⁰ rítusával. Ilyen státusemelkedés volt a rendes tanárrá való kinevezés, amelynek fő momentumát a székfoglaló alkotta. A székfoglalók nagy terjedelmű, tudományos témájú dolgozatok voltak, és bemutatásukkal történt meg a rendes tanár címet nyert oktatók hivatalos beiktatása.¹¹

Az 1906–1907-es tanévben szeptember 6-án tartották az évnnyitót és a tanári székfoglalót a következő ünnepség kíséretében:

- „1. XC. Zsoltár. Énekelte a gyülekezet.
2. Iskolai évet megnyitó imát mondott Molnár Lőrinc rendes vallástanár.
3. Iskolai évet megnyitó beszédet tartott Péter Mózes igazgató-tanárr.
4. Az iskolai törvényeket felolvasta Zayzon Ferenc internátusi elnök.
5. Székfoglaló értekezés. Felolvasta Csutak Vilmos rendes tanár.
6. A beköszöntő tanárt az előjáróság részéről üdvözölte dr. Szász Izsák kollégiumi gondnok.
7. Himnusz. Éneklte a gyülekezet.”¹²

A tanévnyitók egy új élethelyzet kezdetét jelentették a tanintézmény diákjai számára, a tanévzárók pedig ennek az élethelyzetnek a végét. A tanévzáró ünnep-

¹⁰ Ld. Turner, Victor: *A rituális folyamat*. Ford. Orosz István. Osiris Kiadó, Budapest 2002.

¹¹ Csutak Vilmos székfoglalójának címe: *Háromszék fölkelése a Rákóczi-szabadságharc elején*. Értekezésének *Tanárválasztás és székfoglalás erdélyi ref. iskoláinkban* alcímű bevezetője értékes adatokat tartalmaz a tanári székfoglalók eredetéről, történelmi háttéréről:
„Tisztelt Hallgatóim!

Pár száz esztendővel ezelőtt, 1630. február 10-én, három európai híru, tudós professzor: Alstedius, Piskátor és Bisterfeldius, kiket a nagy Bethlen Gábor Németországból gyulafehérvári iskolájához hívott, hogy azt a híres német és francia iskolákkal lehetőleg egy színvonalra emeljék, Brandenburgi Katalin fejedelemasszonynak elfogadás és megerősítés végett egy iskolai törvénytervezetet nyújtottak be. A heidelbergi akadémia s a gyulafehérvári régi iskola törvényeiből szerkesztett törvénytervezet az iskola ügyei intézésében a fejedelem és kormányzó után legfőbb hatóságnak szervezett, tanárokból álló iskolai tanácsnak köteleességévé tette, hogy ha valamely tanári állás üresedésbe jön, alkalmas új tanár kereséséről gondoskodják, figyelemmel lévén arra, hogy az illető vajjon tisztán vallásos-e, azon nyelvekben, szépművészetekben és szakmákban, melyeket tanítani fog, kellő ismerettel rendelkezik-e? A világos tanításra alkalmas-e és jó híru-e? S ha mindnyájuk vagy a legnagyobb rész egyetértésével alkalmas egyént talál, a legfőbb felügyelőségnek ajánlja,, hogy annak helyeslő beleegyezésével töltsék be az üres állomás.

Erdélyi református iskoláinkban ezóta lényegében és nagyjában e törvénytervezetben kitűzött elv szerint történt a rendes tanári székek betöltése. Ma is az akkori iskolai tanácsnak megfelelő kollégiumi előjárásának a kötelessége, hogy a vezetése alatt álló ifjúság vallás-erkölcsi nevelésére és tanítására azon egyének közül, kiknek kellő szakképzettségét az állam tudományos egyetemem kiállított bizonyítvánnyal igazolja, s kiknek lelkes munkásságától az ifjúság nevelését és tanítását s az intézet fejlesztését legbiztosabban remélheti, egyet kiválasszon s ezt végleges megválasztás végett az egyházkerületi közgyűlésnek ajánlja.

Ugyanez a törvénytervezet az új tanár kötelességévé teszi, hogy előadása kezdetén – in initio suae professionis – ünnepélyes beszédet – orationem solemnem – tartson, s beszéde után kézzel vállljon kezességet és tegyen ígéretet, hogy ő Isten Igéje s az iskola törvényei szerint fog tanítani és élni.” Ld. *Értesítő 1906–1907*, 3–4.

¹² *Értesítő 1906–1907*, 79.

ségek szertartásait folyamatosan újraalkották az évek során. Az ünnepség részét képező tornavizsgák tornaversenyekké, később önálló tornaünnepélyekké nőttek ki magukat. Akárcsak a tanévnyitók esetében, a tanévzárók időpontja is előre meghatározott volt: ezeket júniusban tartották meg. A tanévnyitó ünnepségekkel ellentétben, tudniillik a tanévnyitók a vártemplomban zajlottak, a tanévzáró ünnepségek helyszíne változó volt, és a diáklétszám növekedésével a tanintézmény udvarából, tornaterméből a nagyobb területű Ujvárossy-kertbe¹³ kerültek át. Az 1882-es iskolai évtől az 1900-as tanévig a tanévzáró ünnepélyek forgatókönyvét versmondás, énekkari előadás, tornavizsga alkotta. Az 1900-as évek elején a tanévzárók szervezéséről az ifjúsági egyesület gondoskodott, a közönség szavaltokat, ének- és zenekari előadásokat hallgathatott meg, majd az 1920-as években a tornaünnepélyek vették át a főszerepet.

Politikai személyiségek, közméltóságok évfordulóinak megünneplése

Az iskola elöljárósága, amely az intézmény és a város mindenkori elit tagjai közül került ki, gondoskodott a politikai személyiségek, a közméltóságok évfordulóinak megünnepléséről. A dokumentumok alapján olyan személyiségekről emlékeztek meg, akik a tanintézmény számára valamilyen módon a haladást biztosították, serkentőleg hatottak szellemi tevékenységére, és tetteikkel követhető példát nyújtottak az ifjúság számára. Az iskola tanárai és diákjai a tanintézmény haladását támogató személyiségek munkásságát mutatták be a város lakói számára. Az ünnepi események a rítusok drámai megjelenítésével, többszörös szimbólumokkal, a mindennapitól eltérő képekkel kapcsolódtak a város életébe. Az iskolai értesítők beszámolóí azt tükrözik, hogy a megemlékezéseken, a gyászünnepeken nemcsak a verbális rítusok voltak hangsúlyosak a tanárok által felolvasott emlékbeszédekben, a tanulók szaválataiban és az ének- és zenekar alkalomhoz illő előadásaiban, hanem emellett az ünnepség szertartásjellege is. A dr. Bodor Domokos kollégiumi főgondnok arcképének a leleplezését kísérő ünnepség, a báró Kemény Gáborról, Trefort Ágoston vallás- és közoktatásügyi miniszterről, Künnle József (1888),¹⁴ Thaly Kálmán országgyűlési képviselőkről

¹³ Ujvárossy József királyi tanácsos, uzoni földbirtokos és a kollégium volt főgondnoka azért adományozta a tanintézménynek a jelenlegi park fölötti telket, hogy ott új kollégiumi épületet lehessen építeni. Itt egy játszó- és sporttelep létesítését, valamint egy botanikus kert létrehozását is tervezték. A munkálatokra az 1915–1916-os tanévben került volna sor, de az első világháború kitörése minden tervet áthúzott. Ld. *Értesítő 1913–1914*, 12. és 13.

¹⁴ „Szeptember 23-án a városban levő összes iskolák által Magyarország elhunyt vallás- és közoktatásügyi minisztere Trefort Ágoston ő nagyméltósága emlékére rendezett gyászünnepélyen részt vett kollégiumunk is, és így hálás kegyelettel emlékezett meg hazánk ama nagy fiáról, ki kollégiumunknak is jóakarója vala, s kinek halála akasztá egy időre kollégiumunk ügyét. Majd május 26-án egyházkerületünk nagy halottja, Báró Kemény Gábor ő nagyméltósága emlékeztének szentele kollégiumunk gyászünnepet; ünneplénk áhítattal, a nagy halott érdemei iránti há-

(1909), Szász Béla főgimnáziumi tanárról, a száz évvel azelőtt született báró Eötvös Józsefről (1913) és báró Bánffy Dezső egyházkerületi főgondnokról (1914) való megemlékezések e kiemelkedő személyiséget múltbeli tetteinek felnagyításával járultak hozzá tekintélyük megrajzolásához és növeléséhez.

Emlékező ünnepségek a magyar irodalom nagy egyéniségeire

A 19. század végén és a 20. század elején Katona József *Bánk Bánja*, Vörösmarty művei, Petőfi versei határozták meg a magyar nyelv oktatását, az ifjúság nevelését az iskolákban. *A magyarországi református egyháznak 1901-ben kiadott gimnáziumi tanítás terve*¹⁵ szerint a négy gimnáziumi osztályban magyar nyelvből *Toldit*, a *Bánk Bánt*, Kőrösi Csoma Sándor, Kölcsey, Vörösmarty, Petőfi, Zrínyi műveit tanították és Károli Gáspár bibliájáról értekeztek. A század végére a nyugati irodalmi és művészeti irányzatok, a realizmus, naturalizmus, impresszionizmus hatottak a magyar irodalmi alkotásokra is, de az 1914-es tanév értesítője szerint az iskola tanrendje szerint például még mindig a reformáció eszméit, Kölcsey, Arany, Katona József munkáit tanítják a magyar tanórákon.

A tanintézmény ízlésformáló kultúrát közvetített a város irányába, de emellett a magyarságtudatot, a hazafias érzést is erősítette. Ennek egyik megnyilvánulási formája a megemlékezési szertartás volt. A megemlékezési szertartások közegében a közösség egyrészt saját identitására emlékezik, másrészt egy „kollektív önéletrajz” része lesz a múlt megértése által. Ezekre a megemlékezési szertartásokra a „verbális újraelőadás” jellemző, amelyben nem a tökéletes ismétlés, hanem a tökéletes ismétlés eszméje ölt testet.¹⁶ Az ünnepélyes megemlékezések, amelyeket a tanintézmény a nagy magyar írók, költők születésének vagy elhalálzásának évfordulójára rendezett, ennek a folyamatnak a részesévé tette a közönséget, a város lakóit is.

A tanintézmény ünnepélyes megemlékezést szervezett azon írók, költők tiszteletére, akiknek szellemisége egyrészt az identitástudatot erősítette. Egy másik nem elhanyagolható szempont a tananyagnak ilyenfajta begyakorlási módszere volt: a diákok verseket tanultak meg, és könyv nélkül adták elő azokat. Így a Petőfi (1899. december 17.), Vörösmarty (1900. december 1.), Csokonai (1905. május 14.), Arany (1917. május 21.), Mikes Kelemen tiszteletére rendezett ünnepség, illetve 1893-ban a Jókai 50 éves írói jubileumára szervezett díszgyűlés megegyezett a tanintézmény nevelői, oktatói céljaival. Az ünnepélyes megemlékezéseken a tanintézmény tanárai méltatásokat olvastak fel, a diákok verseket mondtak, az ének- és zenekar pedig alkalomhoz illő műveket, adott

lás kegyelettel. [...] Künnle József Kollégiumunk nagy halottja ő, egyik alapítóját veszíté benne [...]” *Értesítő 1888–1889*, 15–16.

¹⁵ *Értesítő 1908–1909*, 40.

¹⁶ Ld. Connerton, Paul: Megemlékezési szertartások. Ford. Nagy László. In: Zentai Violetta (szerk.): *Politikai antropológia*. Osiris Kiadó–Láthatatlan Kollégium, Budapest 1997, 64–82.

elő. Ezeknek az ünnepeknek a szervezését legtöbb esetben a Kőrösi Csoma Sándor Önképzőkör¹⁷ vállalta magára.

Nem hagyhatjuk figyelmen kívül, hogy ezeknek az alkalmaknak jótékonyági jellege is volt. A Vörösmarty születésének századik évfordulójára szervezett megemlékezés alkalmával a budapesti Vörösmarty-szobor felállításának költségeihez kívántak hozzájárulni a közönségtől begyűjtött pénzadománnyal.

Történelmi események megünneplése

Az iskolai értesítők alapján a történelmi események és történelmi személyiségek megünneplése zömmel az 1900-as évek elejére esett. A tanintézményben a történelem oktatása mellett az ünnep jelentette a történelmi emlékezet, a múlt tudatának és az identitástudat megőrzésének forrását.¹⁸

A történelmi események megünneplésének a szervezése elsősorban az iskola és a tanárok ügye volt, az ünnepi műsor szereplői a diákok voltak, a város lakossága pedig a lelkes közreműködő. Ez az ünneplési forma olyan helyzetet teremtett, amely alakítja a társadalmi hovatartozás tudatát. Feltételezzük, hogy a kutatott időszakban tartott nemzeti ünnepek sajátos kollektív identitástudatot eredményeztek az akkori identitáspolitikának köszönhetően. Az identitás megőrzéséhez természetesen intézményekre volt szükség, s ilyen volt a templom és az iskola. Az identitástudat összefüggött a nemzeti kultúrával, amely a közönség számára szertartásokban, rítusokban, szimbólumokban mutatkozott meg. A politikai élet változásai folyamatosan meghatározták az ünnepekhez való viszonyulást.

Ezek a 19. és a 20. század fordulóján megtartott ünnepek a nemzet történelmi személyiségeihez kapcsolódtak, és a nemzettudat erősítését szolgálták. Olyan emlékeket idéztek fel a múltból, amelyek többnyire a hőskor vonásait hordozzák. Ilyen volt az évente március 15-én megszervezett ünnepség, valamint az október 6-i megemlékezés, amely szimbólumrendszerével, a szabadságharc eszméjének hirdetésével a kollektív identitástudat erősítésére szolgált, akárcsak manapság. Az ünnep forgatókönyve szerint emlékbeszéd hangzott el, a diákok sza-

¹⁷ „Az Önképzőkör diákjai. 1900. december 1-én az *Ifjúsági Egyesület* díszgyűlést tartott Vörösmarty születésének 100. évfordulójának a megünneplésére a város lakóinak közönsége előtt. Az ünnepség Csósz János tanár által írt és felolvasott méltatással kezdődött, majd Bacsilla Lajos VIII. osztályos diák a *Két szomszédvár* című alkotásról tartott előadást, Sztoryi Lajos VII. osztályos növendék a *Liszt Ferenc* című ódát, Veress Jenő ugyancsak VII-es a *Szép Ilonka* című költeményt mondta el, zongorán »művészileg« kísérté Szilágyi Ilka kisasszony. Közreműködött a vegyes- és a zenekar. Zenekísérettel énekelte az ifjúsági zenekar a Szózatot, a Bánkbánból a bordalt.” Ld. *Értesítő 1900–1901*, 138.

¹⁸ Gyáni Gábor szerint az identitás a személyazonosság és folyamatosság szubjektív érzésének léte. Ez társul azzal a hittel, amely egy közös világkép azonosságában és folyamatosságában van. Az egyénnek és a közönségnek a bevonása a történelmi események megünneplésébe a kollektív identitástudatot, az ifjúság felnőttkori történelmi azonosságtudatát erősítette. Gyáni a történelmesített hagyományból származtatja a nemzeti identitást, és úgy tartja, hogy a tudás átadására nemzeti identitással felkeltett érzésnek köszönhetően van lehetőség. Gyáni Gábor: *i. m.* Ld. ketezer.hu/2008/06/identitas-emlekezés-lokalitás/ (2017. márc. 3.).

valtak, az ének- és zenekar a himnuszt adta elő. A szervezést minden esetben az önképzőkör vállalta; kivételt képeztek azok a tanévek, amikor a politikai események miatt az érvényben levő tanügyi törvény tiltotta be az önképzőkör működését.

A március 15-i ünnepeken kívül kronológiai sorrendben a következő történelmi események megünneplésére került sor:

- milleniumi emlékűnnep 1896. május 9-én;
- Bethlen-ünnepély 1901. május 16-án;
- a Kossuth Lajos születésének századik évfordulója 1902. szeptember 19-én;
- Rákóczi-ünnepély 1903. június 14-én;
- Deák Ferenc születésének századik évfordulója 1903. október 17-én;
- gróf Mikó Imre születésének századik évfordulója 1905. szeptember 4-én és október 18-án;
- Bocskai-ünnepély a bécsi békekötés háromszázadik évfordulója alkalmából 1906. május 20-án;
- II. Rákóczi Ferenc „dicső fejedelmünk és bujdosó társai hamvainak hazahozatala alkalmából”¹⁹ szervezett ünnepség 1906. október 29-én;
- Árpád vezér halálának ezeréves évfordulója 1907. december 15-én;
- gróf Széchenyi István halálának ötvenedik évfordulóján rendezett emlékűnnepély 1910. április 8-án;
- Bethlen Gábor-emlékűnnepély 1913. november 15-én;²⁰
- báró Eötvös József-emlékűnnepély 1913. december 7-én.

Ezek az ünnepélyek tehát a társadalmi hovatartozás tudatát erősítették, és nemzeti szinten elevenítették fel közös emlékeket. Ezek mellett meg kell említenünk azokat az eseményeket, amelyek a lokális történelmi személyiségeihez és a kollégium első világháborús hőseihez kapcsolódtak.

1914-ben és 1915-ben a tanári kar felhívást intézett az ifjúsághoz azzal a céllal, hogy emléket állítsanak a tanintézmény hőseinek.²¹ Ebben az esetben az emlékezet más jelleget öltött, mert a lokális ismereteket megalapozó történelem más státussal rendelkező eseményeket őriz. Ezek az események nem úgy hat-

¹⁹ *Értesítő 1906–1907*, 79.

²⁰ A tanintézménnyel minden alkalommal együtt ünnepelt a város lakossága, a Bethlen-ünnepélyen az iskola és a város zenekara közösen lépett fel; a Rákóczi-ünnepély kezdetét reggel 6 órakor 3 ágyúlövés jelezte, és a helybeli önkéntes tűzoltó egyesület zenekara ébresztette a várost, a templomban közös istentiszteletet tartottak, délután az iskola diáksága és a városi zenekar tartott előadást a városháza dísztermében.

²¹ „A tanári kar felhívása a kollégium hősei emlékének megörökítése céljából. A Református Székely Mikó-Kollégium tanári kara elhatározta, hogy hazafias kegyelet jeléül és az önfeláldozó, hazafíú kötelességteljesítés példáinak megörökítése céljából az *Értesítő*ben közzéteszi a most folyó világháborúban részt vevő volt tanítványoknak nevét. Ennek alapján tisztelettel kéri az intézet volt növendékeinek szülőit, rokonait és barátait, hogy az említett nemes cél megvalósítása érdekében az illető hadbavonultakra vonatkozólag a következő kérdésekre az intézet igazgatóságához választ küldeni kegyeskedjenek.” *Értesítő 1914–1915*, 71.

nak, mint a nemzeti kánon szerint szerkesztett történelem, bár vannak közös vonásaik, ugyanis mind a nemzeti történelem, mind a lokális történelem csoportidentitást tud teremteni. A történelmi személyiségekhez kapcsolódó megemlékezési szertartások részei voltak a fennkölt hangulatú beszédek, amelyeket a tanárok vagy az önképzőkör diákjai olvastak fel. Az alkalomhoz illő verseket a felsőbb osztályok tanulói szavalták, akiket az ugyancsak diákokból és a kört vezető tanárából álló bíráló bizottság választottak ki az önképzőkör által meghirdetett szavalóversenyek alkalmával. Az énekar és zenekar klasszikus zeneműveket és a magyar zeneirodalom jeles alkotóinak darabjait adta elő. A megemlékezési ünnepek forgatókönyve esetenként színműrészleteket és rövid jeleneteket is tartalmazott magyar irodalmi alkotásokból. A felsorolt elemeket találhatjuk meg az 1907 decemberében Árpád vezér halálának ezeréves évfordulójára szervezett megemlékezési ünnepségen. A forgatókönyv a következő volt:

- „1. Magyar induló, kollégiumi zenekar
2. Két részlet Vörösmarty Zalán futásából
3. Ima Verdi Nabugodenezár²² c. operájából, koll. ének-, zenekar
4. Árpád vezér – ünnepi beszéd, Csutak Vilmos, főgimnáziumi tanár
5. Lincke: *Lysistrata*,²³ koll. zenekar
6. Vörösmarty: Árpád ébredésének első jelenete, előadta: Kovács Benedek 8. oszt. (Árpád), Böjthe András 8. oszt. (Sírszellem), Havadtői Sándor 7. oszt. (Költő)
7. Himnusz, koll. ének- és zenekar”²⁴

Városi ünnepek

Az iskolai ünnepek városi szintre történő kivetítése ugyancsak az identitásképzés és -formálás folyamatában játszott fontos szerepet. A táncmulatságokkal végződő, főként a századfordulón szervezett ifjúsági estélyek és matinéik a városi térhez kapcsolódva működtek, és meghatározott céllal jöttek létre. A városháza dísztermében szervezett ünnepek közösségteremtő hatással bírtak és fejlesztették a kulturális ízlést, de emellett karitatív cselekvésre ösztönözték a megszólított csoportokat, s így mód nyílt a diákok iskolán kívüli tevékenységeinek, például a kirándulásoknak, ezenkívül a konviktusnak, a zenekar működésének támogatására is.²⁵

²² Nabukodonozor királyról (Kr. e. 605–562), az Újbabiloni Birodalom második, legismertebb uralkodójáról van szó. Az iskolai értesítőkből gyakran elírták az egyes művek címét, illetve a szerzők nevét.

²³ Mihail Ivanovich Glinka (1804–1857) orosz zeneszerző *Lysistrata* című szerzeményéről van szó.

²⁴ *Értesítő 1907–1908*, 81.

²⁵ Az 1889–1890-es tanévben májusi mulatságot szerveztek 1899. márc. 11-én; 1900. ápr. 11-én, 1901. febr. 9-én, 1902 februárjában, 1906. febr. 4-én, 1907. febr. 2-án, 1908. febr. 1-én, 1909. márc. 6-án, 1910. febr. 5-én, 1912. febr. 3-án diákestélyt rendeztek; 1902. máj. 4-én mati-

Ákárcsak a más tematikájú ünnepek esetében, az ifjúsági estélyek szereplői, a tanintézmény tanárai és diákjai voltak, akik a dokumentumokban fennmaradt forgatókönyvek szerint operett- és operarészleteket, klasszikus zeneműveket, népdalokat, humoros jeleneteket, irodalmi művekből kiválasztott részleteket adtak elő. Ebből arra következtethetünk, hogy a forgatókönyv megalkotásakor tekintettel lehettek a közönség különböző kulturális szintjére.

Az ifjúsági estélyek műsorai közül kettőt kell kiemelnünk. 1901-ben a diákok az *Iskarióth* című tragédiából adtak elő egy háromszereplős részletet. Júdás, Péter és János apostolok szerepét egy nyolcadik és két hetedik osztályos diák alakította. 1902-ben pedig egy hetedik és egy nyolcadik osztályos, tehát felsős fiú adott elő egy részletet a *Csongor és Tünde* V. felvonásából. A rendezőkről nem találtunk feljegyzést.

Az 1911. február 25-én megtartott diákestély fontos esemény a diákszínjátás szempontjából. Ezen Molière *Kénytelen házasság* című egyfelvonásos vígjátékát mutatták be. A jelenetek kiválasztásának elsődleges szempontja az lehetett, hogy ne igényeljen női szereplőt, ugyanis a középkori színjátszással ellentétben a fiúgimnázium nem játszotta el női szerepeket fiúkkal. (A Molière-darab egyetlen női szereplőjéről nem találtunk adatot az a kollégiumi értesítőben. A kultúratermelés más szintjein például a vándor színtársulatokban voltak női szereplők abban az időszakban, illetve az ifjúsági estélyekre esetenként egy-egy női előadót hívtak meg, általában valamelyik intézménybeli tanár hozzátartozóját, aki énekelt vagy zongorán játszott. A kor társadalmi struktúráiban csak ennyire volt jogosult a női státus. A húszas évek végén, a harmincas évek elején változott a helyzet, ugyanis kollégium gyakrabban szervezett ünnepélyeket a leánygimnázium diákjaival.

Egyházi ünnepek, megemlékezések

Mert ahol ketten vagy hárman egybegyűlnek az én nevemben, ott vagyok közöttük (Mt 18,20)²⁶ – ez a gondolati alapja a protestáns istentiszteletek megtartására kijelölt helyszíneknek. A tanintézményben zajló egyházi oktatásnak kiegészítő színtere a templom volt. Ez olyan közösségi tér, amely egyaránt jelentős szereppel bírt az istentiszteletek és a közéleti események szempontjából. A protestáns templom dogmatikailag nem olyan értelemben szent, mint a római katolikus. Ez utóbbinál az oltári szentség, a miseáldozat biztosítja Isten jelenlétét. A protestáns templomokban imádság, igeolvasás, prédikáció és egyházi ének hangzik el, és nem szükséges az újabb papi áldozás. A református egyház istentiszteleti szertartását az agenda, vagyis az istentiszteleti szertartásrendet tartalmazó könyv szerint a lelkész irányítja. Az iskola diákjaival szervezett egyházi ünnepek

nét szerveztek. Ezeket a kirándulási alap, a konviktus, valamint az ének- és zenealap javára szervezték meg. Ld. az 1890 és 1912 között kiadott kollégiumi értesítőket.

²⁶ *Szent Biblia. Új Szövetség*. Magyar nyelvre fordította Károli Gáspár. Trinitarian Bible Society, London 2013.

ségeken, megemlékezéseken ezt a szerepet a tanintézmény vallásánarai vették át, mivel teológiai végzettséggel rendelkeztek. Az egyházi énekek mellett a 19. század második felétől szokássá vált a *Himnusz* elénekelése az istentisztelet befejezése után, s ezért inkább világi aktusként fogható fel. Nemcsak a nemzeti öntudat erősítését szolgálta, hanem a protestantizmus nemzeti jellegének megszilárdítását is.²⁷

A tanintézmény minden tanévben a város református gyülekezetével együtt ünnepelte meg a reformációt. Az október 31-én megtartott emlékűnnep szokása a historizálást kedvelő liberális teológiának köszönhetően jött szokásba.²⁸ Az ima, az alkalmi beszéd mellett a kollégiumi dalkar énekelt. A rituális szertartással zajló emlékűnnepség minden tanév állandó ünnepe volt, ezt egészítette ki az egyházi alkalmakhoz, eseményekhez, személyiségekhez kapcsolódó megemlékező ünnepélyek sora.

1876-ban, Deák Ferencz halálának évében, április 2-án tartottak gyászűnnepélyt.²⁹ 1884. május 18-án Zwingli-űnnep volt.³⁰ 1909. október 31-én Kálvin János születésének négyszázadik évfordulójáról emlékeztek meg a reformáció ünnepének keretében.

Az iskolai dokumentumok alapján megállapíthatjuk, hogy az egyházi ünnepek nem voltak túl gyakoriak, viszont nem lehet éles határt vonni a világi és egyházi személyiségek emlékére tartott ünnepségek és gyászűnnepélyek között, mert a megemlékezések színhelye a templom volt, és ennek minden mozzanata a gyülekezet részvételével történt.

Az iskolaalapító gróf Mikó Imre születésének századik évfordulójára szervezett ünnepségsorozat

A megemlékezési szertartások kísérletet tesznek a példaképek és mintaképek jelentőségének rituális újrafogalmazására, és ezáltal igyekeznek emlékeztetni a múltbeli tettek fontosságára, amelyeknek állandósága révén folytonosságuk

²⁷ Dömötör Tekla (főszerk.) – Hoppál Mihály (szerk.): *Magyar Néprajz*, 7 kötet. Akadémiai Kiadó, Budapest 1990, 471.

²⁸ Uo.

²⁹ Az esemény részletes programja *Nemere* helyi lap április 1-én megjelent számában olvasható: „A helybeli református templomban holnap tartandó gyászűnnepély sorrendje a következő: 1. Invocatio, 2. A gyülekezet éneke: XC zsoltár, 3. Nt. Csiszér Gábor esperes imája, 4. A helybeli ref. középtanodai ifjúság énekkara egy alkalmi műdarabot énekel, 5. Fülöp Géza helybeli ref. pap gyászbeszédet tart, 6. Az ünnepélyt bezárja a gyülekezet éneke.” Az április 5-én megjelent *Nemere* újságban a következő olvasható a megemlékezésről: „Ez ünnepélyen jelen voltak a törvényhatóság tisztviselőikara – városunk minden polgári, katonai hatósága – a vidékről az egyházmegye lelkeszi kara, világiak számosan s városunk polgársága zöme.”

³⁰ „A közösen szentelt egyház-iskolai ünnepély május 18-án tartatott meg a helybeli református templomban szép számú, ájtatos gyülekezet jelenlétében, mely alkalommal a kollégiumi ifjúság »harmóniája« két szép alkalmi darab eléneklésével emelte a kegyeletes ünnepély magasztosságát.” *Értesítő 1883–1884*, 30.

van a jelenben is. A rituális cselekvések által a közösség figyelme a felidézés tevékenységére összpontosul, a rítusok a múlttal való folytonosságot nyilvánítják ki, és rituálisan adják elő azokat az eseményeket, amelyek a múlt valamelyik időszakában történtek.³¹

A tanintézmény két rendezvényt szervezett gróf Mikó Imre³² emlékének megőrzésére és továbbápolására: az egyiket Zabolán,³³ a másik pedig a tanintézményen belül zajlott le. Az iskolai értesítő szerint a tanintézmény előjárósága azért tartotta indokoltnak a két formailag különálló, de tartalmában ugyanahhoz a személyhez kapcsolódó emlékűnnepély megszervezését, mivel a tanuló ifjúság nem vehetett részt a zabolai eseményen a meghívott vendégek nagy száma miatt. A kettős megemlékezési szertartás az esemény, az iskolaalapító személyének és az iskolaalapításban betöltött szerepének fontosságát emelte ki és erősítette meg, s ugyanakkor jelentős tartalommal töltötte fel a köztudat róla kialakított képét. Azzal az általános gyakorlattal ellentétben, amely szerint a személyiségekhez kapcsolódó kultuszokban általában az elhalálozás időpontja a fontos, ebben esetben az iskolaalapító születésének századik évfordulója lett a megemlékezési szertartás meghatározó elemévé.

Ünnepség Zabolán

Az évforduló ünnepi szertartásrendje egy nagyobb közösség kollektív emlékezetkultúrájára gyakorolt hatást. Ezt a szertartásrendet a hivatalos meghívottak státusa is meghatározta. Az ünnepségen egyházi és világi méltóságok, intézmények előjárói, állami tisztségviselők, protestáns iskolák vezetői és gróf Mikó Imre rokonsága vettek részt, a kényszerűségből távolmaradt személyek ünnepi sürgönnyel tisztelegtek.

Az ünnepség narratív szertartási elemeit művészi megnyilvánulások egészítették ki. Az egyházi és világi képviselők megkonstruált verbális megnyilatkozásai egymást követték, és a közvélemény által látni kívánt iskolaalapító, a nemzet érdekeit képviselő államférfiképet erősítették. A harangzúgás kíséretében történt felvonulás, majd a menetet a kastélyban fogadó grófi család tagjai, Mikes Ármin és felesége Bethlen Tima, gróf Mikó Imre unokája, gróf Pejacsevich Mikó Endre, a külsőségekhez hozzátartozó megnyilvánulások voltak.

Az ünnepi szertartásrend a kastély falára helyezett márványtábla leleplezésével érte el tetőpontját. Ez volt az a rituális cselekedet, amely köré a performatív cselekedetek szerveződtek. Noha ez a mozzanat a megemlékező szertartás ré-

³¹ Ld Connerton, Paul: *Megemlékezési szertartások*, 65.

³² „Mikó Imre 1805. szeptember 4-én született a háromszéki Zabolán, anyai nagyapja, gróf Mikes Zsigmond és a nagyanya Ugron Julianna házában. Édesanyja, gróf Mikes Borbála nem szülni, hanem látogatóba ment szüleihez [...]” Egyed Ákos: *Gróf Mikó Imre – Erdély Széchenyije*. Charta Kiadó, Sepsiszentgyörgy 2007, 16.

³³ A háromszéki Zabola Sepsiszentgyörgytől 39 km, Kézdivásárhelytől 14 km távolságra fekszik.

sze, önmagában mégis különálló rituális folyamatnak tekinthetjük a leleplezési ceremóniáját.

Az egyházi és a világi megnyilatkozások egymást váltották mind a szertartási rendben, mind a beszédek szimbolikájában. A zabolai zenekar *Ím arcunkra borulunk* című egyházi dalára a kollégium ifjúsági énekkara válaszolt a *Szózáttal*, és Bodor János zabolai lelkész, kollégiumi gondnok, egykori kollégista retorikai elemekkel átszőtt nagy terjedelmű beszéde közben leleplezték le az emléktáblát.

A szürke márványból vörös márványkerettel készült tábla a Gerenday budapesti cég munkája. A tábla felső bal sarkába aranyozott címert véstek, azonkívül minden sarokban bronzrozetta látható, szövege pedig gróf Mikó Imre betöltött tisztségeit sorolja fel a leleplezés óta sokat idézett jelmondat alatt: *Et facere et pati fortia*.³⁴ A hazafias énekek, valamint a kézdívasárhelyi lelkész, Szabó Jenő által írt és előadott óda a nemzeti öntudat erősítését szolgálták.

A leleplezési ünnepséget záró aktus a koszorúzás és az ehhez kapcsolódó verbális megnyilatkozások sora volt. A gróf Mikó Imre által támogatott intézmények képviselői tiszteletüket fejezték ki a hazafias hangvételű, pátoszt tartalmazó verbális megnyilatkozásaik által. Terjedelmükben eltérőek voltak a rítusokban gyakran előforduló megnyilatkozásoktól. Tiszteletet, csodálatot fejeztek ki a nemzet tudományos, kulturális életét támogató és a nemzeti értékeket védő államférfi iránt. Az ünnepi szónokok által használt retorikai nyelv hiteles képet alkot a hallgatóság számára a nemzetéért cselekvő személyiségről, s ugyanakkor egyúttal erősíti identitástudatukat. Az emléktáblánál koszorút helyezett el, és emlékbeszédet mondott: dr. Márki Sándor kolozsvári egyetemi tanár a Magyar Tudományos Akadémia részéről, dr. Bartók György püspök az Erdélyi Ev.-Ref. Egyház képviselőjében, gróf Eszterházy Kálmán az Erdélyi Múzeum-Egylet nevében, Béli Tivadar az Erdélyi Gazdasági Egylet képviselőjében, Szent-Iványi Miklós királyi tanácsos, alispán Háromszék vármegye közönsége részéről, Bodor Géza református esperes a Rikánbelői Kommunitas³⁵

Gróf Mikó Imre (1805–1976)
Barabás Miklós
posztumusz festménye, 1884

³⁴ Szabad fordításban: Bátor dolgokat tenni és eltűnni. A szállóigévé lett latin jelmondat Titus Livius *Ab urbe condita* II. 12,9-ben olvasható, és eredetileg így hangzik: *Et facere et pati fortia romanum est* – Bátor dolgokat tenni és eltűnni római dolog.

³⁵ Rikánbelői Kommunitas történetéről és jelentőségéről a Székely Mikó Kollégium megalapítása tekintetében ld. Péter Mózes: *A rikánbelői kommunitás ismertetése és rövid története. A református székely Mikó-kollégium felszázados működésének emlékére*. Jókai Ny., Sepsiszentgyörgy 1909.

nevében, valamint Földes György református lelkész és dr. Zakariás János országgyűlési képviselő.

Az ünnepséget a *Himnusz* eléneklésével zárták, majd a közös ebéd alatt pohárköszöntőkkel válaszoltak az ünnepségen elhangzott szónoklatokra. A szónoklatok kiemelték a nemzeti célok elérését támogató tetteket: ez a tárgyi emlékezet eleme. A hála motívumának hangoztatása a közgondolkodásban segítette elő nagymértékben gróf Mikó Imre személyiségképeinek kialakítását és annak megőrzését.

Emlékünnepély a tanintézetben

Október 18-án a tanintézményben is szerveztek megemlékezési ünnepséget Mikó Imre születésének századik évfordulója alkalmából,

„[...] mivel a tanuló ifjúság az iskolai év megnyitása előtt rendezett zabolai emlékünnepélyen a maga egészében nem vehetett részt.”³⁶

Az ünnepség közösségerősítő szándéka világosan kitűnik ez alkalommal is, ugyanis „a város és vidék előkelőségeinek élénk érdeklődése mellett”³⁷ zajlottak az események, s ehhez kapcsolódott az Erdélyi Ev.-Ref. Egyházkerületi Egyházi Értekezlet évi közgyűlése, amelyen egyházi méltóságok voltak jelen.

A tanintézeti emlékünnepély kevesebb szertartási elemet hordozott, a hangsúly a diákok emlékezetkultúrájának kialakításán és erősítésén volt. Az ünnepség tartalmilag és formailag is jelentős eltéréseket mutat a Zabolán szervezett megemlékezési szertartáshoz viszonyítva. A diákok által előadott zene- és énekkari darabok, költemények határozták meg az ünnep struktúráját, és csupán egyetlen emlékbeszéd hangzott el.

Molnár Lőrinc a kollégium rendes tanára az ifjúságot szólította meg a beszédében, és kiemelte az ünnepelt személy munkásságának jelentőségét. Beszéde kilépett a kultikus szférából, a magasztalás nem került túlsúlyba, inkább az emlékezet egyik külső dimenziójára, a kommunikatív emlékezetre került a hangsúly. Ismertette gróf Mikó Imre életútját, és példaértékű életművét a kiemelkedő eseményekhez kapcsolódóan mutatta be a tanulók számára. A hangsúlyt Mikó Imre érényekre, jó cselekedeteire helyezte. Molnár Lőrinc a beszédében meglepő volt, hogy az ünnepelt személyt másodrangú szerepben tüntette fel az iskolaalapítás történetének felelevenítésekor, mivel csak a Rikánbelőli Komunitást jelölte meg elsődleges alapítóként, viszont nem vitatta el fontosságát a névadás vonatkozásában.

A kollégiumi ének- és zenekar által előadott operarészletek a részt vevők izléskultúrájához igazodtak. Részlet hangzott el Meyerbeer *Próféta*, Händel *Rinaldo*, Mascagni *Parasztbecsület* című operájából. Az identitástudat és a nemzeti

³⁶ *Értesítő 1905–1906*, 36.

³⁷ Uo.

öntudat erősítésének az eszköze a megemlékező ünnepséget záró *Szózat*, valamint a *Hunyadi-induló* volt.

Ha összehasonlítjuk a két megemlékezési ünnepséget, megállapíthatjuk, hogy a zabolai a szertartás bonyolítására törekedett, és ezáltal erősítette az ünnepelt személy erényeit, cselekedeteit. A szervezők alaposan figyeltek minden részlet kidolgozására. Az ünnepi megemlékezés minden mozzanata teátrális volt. A mozzanatoknak az esemény színterei, az állomás, a templomkert, a kastély udvara biztosítottak megfelelő díszletet. A közönség és a részt vevő méltóságok ízléskultúrája különböző szintű volt. A tanintézmény a századforduló éveiben szervezett előadásai a diákok esztétikai nevelésén túl a város, a környék ízlésformálásához járultak hozzá. A politikai, egyházi főméltóságok, iskolatámogatók, írók és költők születésének vagy halálának évfordulóin szervezett ünnepségek, a zabolai emléktábla, valamint a tanintézmény zászlójának avatására kitalált ünnepi forgatókönyvek a kor társadalmi életének meghatározó elemei maradtak. A tanintézmény ünnepsége egy szűkebb, egységes ízléskultúrájú közönséghez szólt, időben és térben sűrítettebb volt. Közös a két ünnepségben az ünnepelt személy tetteinek a felmutatása, az ő példaadása, a hála kifejezése, és nem utolsósorban az identitástudat megerősítése.

Összegzés

A tanintézmény a századforduló éveiben szervezett előadásai a diákok esztétikai nevelésén túl a város, a környék ízlésformálásához járultak hozzá. A politikai, egyházi főméltóságok, iskolatámogatók, írók és költők születésének vagy halálának évfordulóin szervezett ünnepségek, a zabolai emléktábla, valamint a tanintézmény zászlójának avatására kitalált ünnepi forgatókönyvek a kor társadalmi életének meghatározó elemei maradtak.

Felhasznált irodalom

- Assman, Jan: *A kulturális emlékezet*. Atheneum Kiadó, Budapest 1999.
- Connerton, Paul: Megemlékezési szertartások. Ford. Nagy László. In: Zentai Violetta (szerk.): *Politikai antropológia*. Osiris Kiadó–Láthatatlan Kollégium, Budapest 1997, 64–82.
- Dömötör Tekla (főszerk.) – Hoppál Mihály (szerk.): *Magyar Néprajz*. 7 kötet. Akadémiai Kiadó, Budapest 1990.
- Egyed Ákos: *Gróf Mikó Imre – Erdély Széchenyije*. Charta Kiadó, Sepsiszentgyörgy 2007.
- Gabnai Katalin: *Drámajátékok. bevezetés a drámapedagógiába*. Helikon Kiadó, Budapest 2008.
- Gadamer, Hans-Georg: A szép aktualitása. In: uő: *A szép aktualitása*. Szerk. Bonyhai Judit. Ford. Bonyhai Gábor, Hegyessy Mária, Loboczky Gábor, Orosz Magdolna, Poprády Judit. Atheneum-könyvek. T-Twins Kiadó, Budapest 1974, 11–84.
- Gyáni Gábor: *Identitás, emlékezés, lokalitás*. In: 2000 (Irodalmi és társadalmi havi lap), 2008/6; ld. ketezer.hu/2008/06/identitas-emlekezés-lokalitás/ (2017. márc. 3.).

Kerényi Ferenc (szerk.) – Székely György (főszerk.): *Magyar színháztörténet*. I. kötet. 1790–1873. Akadémiai Kiadó, Budapest 1990.

Turner, Victor: *A rituális folyamat*. Ford. Orosz István. Osiris Kiadó, Budapest 2002.

Újságok és kollégiumi értesítők kronologikus sorrendben

Nemere (Politikai, társadalmi, szépirodalmi és közgazdászati lap), 1876. április 1.

Nemere, 1874. június 17.

Bodor Domokos (szerk.): *A sepsiszentgyörgyi Evang. Reform. Székely Mikó-Kollégium értesítője az 1887–88. iskolai évről*. Jókai-Nyomda-Részvénytársulat Könyvnyomdája. Sepsiszentgyörgy 1888.

Bodor Domokos (szerk.): *A sepsiszentgyörgyi Evang. Reform. Székely-Mikó-Kollégium értesítője az 1888–89. iskolai évről*. Jókai-Nyomda-Részvénytársulat Könyvnyomdája. Sepsiszentgyörgy 1889.

Bodor Domokos (szerk.): *A sepsiszentgyörgyi Evang. Reform. Székely-Mikó-Kollégium értesítője az 1889–90. iskolai évről*. Jókai-Nyomda-Részvénytársulat Könyvnyomdája. Sepsiszentgyörgy 1890.

Bodor Domokos (szerk.): *A sepsiszentgyörgyi Államilag Segélyezett Evang. Reform. Székely-Mikó-Kollégium értesítője az 1890–91. iskolai évről*. Jókai-Nyomda-Részvénytársulat Könyvnyomdája. Sepsiszentgyörgy 1891.

Székely Bendegúz (szerk.): *A sepsiszentgyörgyi Államilag Segélyezett Evang. Reform. Székely-Mikó-Kollégium értesítője az 1891–92. iskolai évről*. Jókai-Nyomda-Részvénytársulat Könyvnyomdája. Sepsiszentgyörgy 1892.

Székely Bendegúz (szerk.): *A sepsiszentgyörgyi Államilag Segélyezett Evang. Reform. Székely-Mikó-Kollégium értesítője az 1892–93. iskolai évről*. Jókai-Nyomda-Részvénytársulat Könyvnyomdája. S.-Szentgyörgy 1893.

Székely Bendegúz (szerk.): *A sepsiszentgyörgyi Államilag Segélyezett Evang. Reform. Székely-Mikó-Kollégium értesítője az 1893–94. iskolai évről*. Jókai-Nyomda-Részvénytársulat Könyvnyomdája. S.-Szentgyörgy 1894.

Székely Bendegúz (szerk.): *A sepsiszentgyörgyi Államilag Segélyezett Evang. Reform. Székely-Mikó-Kollégium értesítője az 1894–95. iskolai évről*. Jókai-Nyomda-Részvénytársulat Könyvnyomdája. Sepsiszentgyörgy 1895.

Székely Bendegúz (szerk.): *A sepsiszentgyörgyi Államilag Segélyezett Evang. Reform. Székely-Mikó-Kollégium értesítője az 1895–96. iskolai évről*. Jókai-Nyomda-Részvénytársulat Könyvnyomdája. Sepsiszentgyörgy 1896.

Székely Bendegúz (szerk.): *A sepsiszentgyörgyi Államilag Segélyezett Evang. Reform. Székely-Mikó-Kollégium értesítője az 1896–97. iskolai évről*. Jókai-Nyomda-Részvénytársulat Könyvnyomdája. Sepsiszentgyörgy 1897.

Pap Lajos (szerk.): *A sepsiszentgyörgyi Államilag Segélyezett Evang. Reform. Székely-Mikó-Kollégium értesítője az 1897–98. iskolai évről*. Jókai-Nyomda-Részvénytársulat Könyvnyomdája. Sepsiszentgyörgy 1898.

Pap Lajos (szerk.): *A sepsiszentgyörgyi Államilag Segélyezett Evang. Reform. Székely-Mikó-Kollégium értesítője az 1898–99. iskolai évről*. Jókai-Nyomda-Részvénytársulat Könyvnyomdája. Sepsiszent-György 1899.

Pap Lajos (szerk.): *A sepsiszentgyörgyi Államilag Segélyezett Evang. Reform. Székely Mikó Kollégium értesítője az 1899–1900. iskolai évről*. Jókai-Nyomda-Részvénytársulat. Sepsiszent-György 1900.

- Pap Lajos (szerk.): *A sepsiszentgyörgyi Államilag Segélyezett Evang. Reform. Székely Mikó Kollégium értesítője az 1900–1901. iskolai évről.* Jókai-Nyomda-Részvénytársulat. Sepsiszent-György 1901.
- Pap Lajos (szerk.): *A sepsiszentgyörgyi Államilag Segélyezett Evang. Reform. Székely Mikó Kollégium értesítője az 1901–1902. iskolai évről.* Jókai-Nyomda-Részv.-társ. Sepsiszent-György 1902.
- Péter Mózes (szerk.): *A sepsiszentgyörgyi Államilag Segélyezett Evang. Reform. Székely Mikó Kollégium értesítője az 1902–1903. iskolai évről.* Jókai-Nyomda-Részv.-társ. Könyvnyomdája, Sepsiszentgyörgy 1903.
- Péter Mózes (szerk.): *A sepsiszentgyörgyi Államilag Segélyezett Evang. Reform. Székely Mikó Kollégium értesítője az 1903–1904. iskolai évről.* Jókai-Nyomda-Részv.-Társulat Könyvnyomdája, Sepsiszentgyörgy 1904.
- Péter Mózes (szerk.): *A sepsiszentgyörgyi Államilag Segélyezett Evang. Reform. Székely Mikó Kollégium értesítője az 1904–1905. iskolai évről.* Jókai-Nyomdarészvénytársulat Könyvnyomdája, Sepsiszentgyörgy 1905.
- Péter Mózes (szerk.): *A sepsiszentgyörgyi Államilag Segélyezett Evang. Reform. Székely Mikó Kollégium értesítője az 1905–1906. iskolai évről.* Jókai-Nyomda-R.-T. Könyvnyomdája, Sepsiszentgyörgy 1906.
- Péter Mózes (szerk.): *A sepsiszentgyörgyi Államilag Segélyezett Evang. Reform. Székely Mikó-Kollégium értesítője az 1906–1907. iskolai évről.* Jókai-Nyomda Részvénytársulat. Sepsiszentgyörgy 1907.
- Péter Mózes (szerk.): *A sepsiszentgyörgyi Református Székely Mikó Kollégium negyvenkilencedik évi értesítője. 1907–1908.* Jókai-Nyomda Részvénytársulat, Sepsiszentgyörgy 1908.
- Péter Mózes (szerk.): *A sepsiszentgyörgyi Református Székely Mikó-Kollégium ötvenedik évi értesítője. 1908–1909. I. rész: A kollégium félévszázados működésének emléke. II. rész: Az 1908–1909. iskolai év története.* Jókai-Nyomda-Részvénytársulat Könyvnyomdája. Sepsiszentgyörgy 1909.
- Péter Mózes (szerk.): *A sepsiszentgyörgyi Református Székely Mikó-Kollégium ötvenegyedik évi értesítője. 1909–1910.* Jókai-Nyomda-R.-T. Könyvnyomdája, Sepsiszentgyörgy 1910.
- Péter Mózes (szerk.): *A sepsiszentgyörgyi Református Székely Mikó-Kollégium ötvenkettedik évi értesítője. 1910–1911.* Jókai-Nyomda Részvénytársulat Sepsiszentgyörgy 1911.
- Péter Mózes (szerk.): *A sepsiszentgyörgyi Református Székely Mikó-Kollégium ötvenharmadik évi értesítője. 1911–1912.* Jókai-Nyomda R.-T. Könyvnyomdája, Sepsiszentgyörgy 1912.
- Péter Mózes (szerk.): *A sepsiszentgyörgyi Református Székely Mikó-Kollégium ötvennegyedik évi értesítője. 1912–1913.* Jókai-Nyomda R.-Társulat Könyvnyomdája, Sepsiszentgyörgy 1913.
- Péter Mózes (szerk.): *A sepsiszentgyörgyi Református Székely Mikó-Kollégium ötvenötödik évi értesítője. 1913–1914.* Jókai-Nyomda Részvény-Társulat, Sepsiszentgyörgy 1914.
- Péter Mózes (szerk.): *A sepsiszentgyörgyi Református Székely Mikó-Kollégium ötvenhatodik évi értesítője. 1914–1915.* Jókai-Nyomda Részvénytársulat Könyvnyomdája, Sepsiszentgyörgy 1915.
- A sepsiszentgyörgyi Református Székely Mikó-Kollégium ötvenhetedik évi értesítője. 1915–1916.* Közzéteszi a kollégium előjárósága. Jókai-Nyomda Részvény-Társulat Könyvnyomdája. Sepsiszentgyörgy 1916.

Csutak Vilmos (szerk.): *A sepsiszentgyörgyi Református Székely Mikó-Kollégium ötvennyolcadik évi értesítője. 1916–1917.* Jókai-Nyomda Részvény-Társulat Könyvnyomdája. Sepsiszentgyörgy 1917.

Csutak Vilmos (szerk.): *A sepsiszentgyörgyi Református Székely Mikó Kollégium ötvenkilencedik évi Értesítője. 1917–1918.* Jókai-Nyomda Részvény-Társulat Könyvnyomdája. Sepsiszentgyörgy 1918.

* * *

The performances organized by the educational institution at the turn of the century contributed not only to the aesthetic education of students but also to the evolution of style of the town and its vicinity. The festivities held on the occasion of birth or death anniversaries of political or clerical notorieties, school advocates, writers and poets, the plaque from Zabola, and, moreover, the ceremonious screenplays invented for the inauguration of the school's flag remained essential elements of the contemporary social life.

Keywords: The Székely Mikó College from Sfântu Gheorghe, student performances, Earl Mikó Imre.